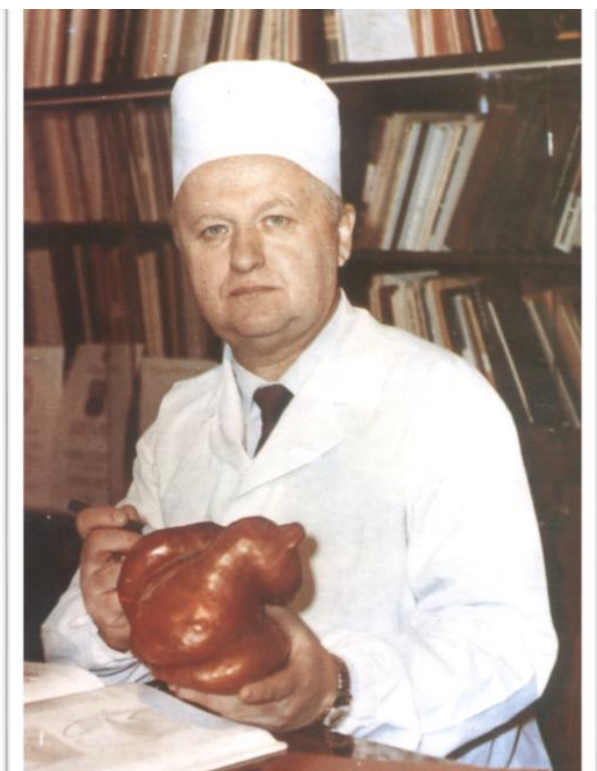

УДК 611.9(477.85)(092)

Т.М. Бойчук, В.В. Кривецький, О.М. Слободян

Вищий державний навчальний заклад України "Буковинський державний медичний університет", м. Чернівці

ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО-МОРФОЛОГА, ПРОФЕСОРА ВОЛОДИМИРА МИКОЛАЙОВИЧА КРУЦЯКА

*Аспірант 1960-1963 р.
Асистент 1964-1969 р.
Доцент 1970-1973 р.
Професор 1973-2000 р.
Зав. кафедри 1986-2000 р.*

Володимир Миколайович Круцяк народився 2 травня 1936 року в с. Гиньківці Заліщицького району Тернопільської області. Він був простим сільським хлопчиком, із звичайної селянської сім'ї. Проте одна особливість мала місце. Це – висока культура і духовність родини Круцяків. Майже щодня, після виснажливої праці на полі, батьки Володимира брали активну участь у церковному хорі, особливо його мама Розалія Феліксівна.

Молодий хлопець рано захопився народними традиціями, українською народною пісню. Він гарно грав на цимбалах і баяні. Успішно навчався у школі, незважаючи на тяжкі соціально-побутові умови – голод кінця сорокових, воєнно-визвольні баталії початку п'ятидесятих років. Та й школа у

рідних Гиньківцях була тільки початковою. Тому юному школяреві щоденно доводилось пішки долати чималу відстань до найближчої середньої школи. Але він не ремствував, не скаржився на долю, а невтомно працював над собою. У вир життя його несли спрага до знань і захоплення музикою. Поряд з духовною високістю Володимир Миколайович вбачав у цьому й іншу прикмету – бути корисним людям, виховуючи у них любов до народних традицій, любов до культури свого народу, до родинного гнізда, до Батьківщини.

Володимир Круцяк дуже любив свого дідуся, який ще в досить молодому віці захворів на тяжку недугу. Свічками каштанів відгорав травень. А Володя ніби не помічав довколишньої краси. На

© Бойчук Т.М., Кривецький В.В., Слободян О.М., 2016

лікарняному ліжку “згорав” його дідусь. Перед очима хлопця були тільки розгублені погляди рідних, особливо мами, яка наче застигла після останніх слів лікаря: – Будьте готовими до найгіршого, тут ми безсилі. “Безсилі?” Яка мука не знати, чим допомогти найближчій людині! Якби я був лікарем, то вже напевне допоміг би! – промайнуло в думках у хлопця. Може, саме тоді він вперше усвідомив усю глибину і значимість вислову “бути корисним для людей”.

Того ж року дев’ятеро випускників десятирічки Товстенського подалися до Чернівців вступати до медичного інституту. Конкурс витримало троє. – Ну що, їдемо додому, порадуємо рідних приємною звісткою? – запитували у Круцяка односельчани. Ні, друзі, цього тижня аж ніяк не можу, – відмовився Володимир. – У мене попереду ще одні вступні іспити. До музичного училища...

У ті часи Чернівецьке музичне училище мало вечірнє відділення керівників самодіяльних колективів. Саме тут по класу баяна та акордеона одночасно навчався Володимир, студент медичного інституту. З молодих літ два захоплення – медицина і музика, як два крила птаха, несли його до життєвих обривів. Він успішно поєднував навчання у вишій та училищі. Після лекції з анатомії чи хірургії ввечері поспішав на уроки сольфеджіо і диригування. У вихідні дні з медичної бібліотеки залюбки мчав на репетиції самодіяльного ансамблю до клубу інституту. Його дуже любили батьки які

мріяли про вищу освіту сина. На Різдво батько здолавши пішки 60 км, в чемодані із фанери приніс у Чернівці трошки картоплі, копченого м’яса, щоб син відчув це велике свято.

Згодом, працюючи над кандидатською дисертацією, чи не найдовше з усіх керував оркестром самодіяльного народного ансамблю пісні і танцю “Трембіта” Чернівецького медичного інституту. Одним словом, був наставником не одного покоління майбутніх лікарів і водночас – вихователем самодіяльних митців. Він багато допоміг майбутньому композитору Володимирі Івасюку сформувався як музиканту під час його навчання в інституті, залучивши його до участі у студентському оркестрі.

Надалі щоденна зайнятість – педагогічна, наукова робота, завідувача кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії – тіснили на задній план захоплення музикою. Але вона перекочувала із самодіяльної сцени до оселі затишної квартири і продовжується в особі доньки Оксани. В родині Круцяків музика для кожного – ніби надійний товариш і друг, камертон душевної рівноваги і доброго настрою, відвертого, щирого ставлення одне до одного, а також до людей.

У житті кожний з нас обирає особисті авторитети. Таким для Володимира Миколайовича став тодішній ректор інституту Михайло Маркович Ковальов. Через наслідування вчителя скрізь і в усьому В.М. Круцяк поступово виробив свій

В.М. Круцяк у колі музикантів та майбутнього композитора та співака Володимира Івасюка

стиль стосунків із студентами, колегами, друзями, товаришами, роль педагога, керівника, активного громадського діяча.

Закінчивши з відзнакою у 1960 році інститут, В.М. Круцяк отримує рекомендацію в аспірантуру на кафедру анатомії людини. Навчаючись під керівництвом професора М.Г. Туркевича, молодий аспірант блискуче захищає кандидатську дисертацію. Свого вчителя він називав другим батьком.

Докторська дисертація присвячена порівняльно-ембріологічному дослідженню морфогенезу позапечінкових жовчних шляхів, яку В.М. Круцяк захистив у 1971 році. Цікавими є спогади професора Барсукова: “Володимир Миколайович прийшов у Сімферополь на захист докторської дисертації зовсім молодим, повним сил і енергії. Один із офіційних опонентів професор Ю.Н. Шаповалов тоді сказав, що це висхідна зірка на небосхилі ембріології”. До Володимира Миколайовича тягнулися люди – до нього йшли всі: від студентів і аспірантів до професорів, до всіх він був чуйним, проявляв турботу і допомогу. Він вирізнявся неабиякою скромністю і простотою.

У спогадах члена-кореспондента АПН, заслуженого діяча науки і техніки України, професора І.І. Бобрика зазначається: “Я особисто високо оцінюю життєвий шлях Володимира Миколайовича Круцяка не тільки тому, що це був Вчитель з великої літери, чудовий лектор і педагог, прекрасний товариш і сім’янин, науковий керівник високого гатунку, але перш за все – за його безкрайню людяність і доброту”.

Видані під керівництвом В.М. Круцяка навчальні посібники і методичні рекомендації отримали високу оцінку і широко використовуються у вищих навчальних закладах України.

Професор В.М. Круцяк успішно поєднував науково-педагогічну діяльність із громадською роботою. Він був віце-президентом Українського і головою Чернівецького наукового товариства анатомів, гістологів і топографоанатомів.

Володимир Миколайович був деканом факультету, головою організаційно-методичної комісії, членом ректорату, заступником голови і членом центральної методичної комісії. Як декан Володимир Миколайович багато робив для підтримки високої виробничої дисципліни студентів, без якої неможливе глибоке засвоєння навчальної програми, набуття практичного досвіду майбутніми лікарями.

Поряд з адміністративною і громадською діяльністю Володимир Миколайович з повною віддачею займався справами кафедри, він зростав як

викладач і науковець, постійно турбувався авторитетом свого колективу, підготовку науково-педагогічних кадрів. Кафедра анатомії завжди посідала передові місця у різних оглядах і конкурсах. Незважаючи на специфіку роботи, на кафедрі завжди було затишно, панував дух високої вимогливості і відповідальності. І це було відомо не тільки в межах інституту, а й в усій Україні.

Як натура лірична, болісно сприймав докір, але особливо – коли це було несправедливо. У великому колективі, який він очолював, не завжди все було гаразд, не все було ідеально. Він невтомно працював сам і хотів, щоб усі, хто його оточував, рівнялися на нього. Він отримував велике задоволення від того, що робив, писав, творив.

Лекції професора В.М. Круцяка могли зацікавити навіть не медика. Захопити насиченістю, науковими фактами і водночас – простотою, дохідливістю викладу. Він ніколи не користувався конспектами, прагнув дати студентам те, чого немає в підручниках. Найважливішою вважав викладацьку роботу.

У перші роки завідування основною темою роботи було продовження задумів і планів попередника В.М. Круцяка, талановитого морфолога, професора М.Г. Туркевича з вивчення розвитку та формування органів людини, особливо на його ранньому етапі. Започаткований науковий напрямок перетворився на одну із провідних шкіл України з розвитку систем та органів людини.

Висока наукова кваліфікація і досвід педагога-організатора дозволили йому успішно поєднувати навчальний процес та науково-дослідну роботу.

Після виходу на пенсію його славної радниці і вчительки професора В.А. Малішевської, у 1986 році Володимир Миколайович очолив кафедру анатомії людини, де працював до останніх днів.

Розвиваючи традиції буковинських морфологів і прийнявши естафету наукового пошуку, професор В.М. Круцяк продовжує ембріотопографічні дослідження організму людини. Під його керівництвом виконано 27 кандидатських і 5 докторських дисертацій.

В.М. Круцяк володів лише йому притаманним даром розгледіти в молодій людині особистість науковця. Досить зазначити, що десять його учнів працюють професорами або очолюють кафедри, у тому числі й клінічні (О.В. Кравченко, У.Ю. Яцожинська, І.Ю. Полянський, В.М. Пашковський, Ю.Т. Ахтемійчук, Б.Г. Макар, В.В. Власов, В.В. Кривецький, В.І. Зайцев, Т.В. Хмара). Серед кандидатів наук, підготованих професором В.М.

Колектив кафедри анатомії людини Чернівецького медичного інституту. Зліва направо: Т.В. Князева, М.М. Козуб, Г.Г. Фішер, А.А. Влюшина, М.Г. Туркевич, В.А. Малішевська, В.М. Круцяк, К.С. Шевчук, В.І. Степанова, 1962 рік

Колектив кафедри анатомії людини. Зліва направо: асистенти Ф.Д. Марчук, М.М. Козуб, В.О. Власов, К.С. Шевчук, проф. М.Г. Туркевич, доц. Г.Г. Фішер, проф. В.А. Малішевська, доц. В.М. Круцяк, 1968 рік

Круцяком, 14 лікарів, з них 11 – хірургічних спеціальностей. Результати наукових досліджень В.М. Круцяка та його учнів вирізняються прикладним спрямуванням. Майже кожна наукова праця закінчується впровадженням у практику охорони здоров'я нових методів діагностики та хірургічного лікування. Очолюваний ним колектив тісно співпрацював з клінічними кафедрами Буковинської медакадемії, а також з хірургічними кафедрами Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, відділенням рентгендіагностики захворювань органів черевної порожнини Київського науково-дослідного рентгенорадіологічного та онкологічного інституту, Республіканським проктологічним центром МОЗ України.

В результаті наукових досліджень одержані нові дані щодо особливостей і закономірностей внутрішньоутробного розвитку і становлення топографії органів та структур травної, дихальної, сечостатевої, судинної та нервової систем. Велике практичне значення мають дослідження серозних порожнин людини (очеревинної, плевральної, осердної), правої лімфатичної та грудної проток. Окремі дослідження присвячені морфогенезу суглобів людини.

Результатом морфологічних досліджень є понад 20 нових способів хірургічної корекції уродженої та набутої патології, які широко впроваджені до практичної хірургії.

Новий ембріотопографічний напрямок в анатомічній галузі завдяки подвижницькій діяльності професора В.М. Круцяка виріс в одну з провідних наукових шкіл України. Успіхи кафедри ЧМІ було визнано на X Всесоюзному з'їзді анатомів і морфологів – вона була названа найкращою (1971 р.).

За вагомих особистий внесок у розвиток морфологічної науки, високу фахову майстерність Академія наук вищої школи України обирає В.М. Круцяка академіком (відділення фундаментальних проблем медицини), а Президія Верховної Ради присвоює йому почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки України” (1989).

Володимир Миколайович широко пропагував результати наукових досліджень буковинських морфологів. Він брав активну участь у роботі Всесоюзних і Республіканських з'їздів, конференцій та симпозіумів. В результаті наукової та громадської діяльності встановилися тісні творчі контакти з провідними вченими Російської Федерації (академіки О.В. Волкова, В.В. Купріянов, професор О.В. Борисов), Білорусії (академіки Д.М. Голуб, П.Й. Лобко), Латвії (академік П.Я. Герке),

України (академіки К.І. Кульчицький, І.І. Бобрик, професори Б.П. Хватов, Ю.М. Шаповалов, А.І. Брусиловський, К.С. Кабак, В.П. Яценко, Б. В. Троценко).

Тому цілком закономірним було проведення у 1990 році III Республіканського з'їзду анатомів, гістологів, ембріологів і топографоанатомів України саме в Чернівцях, на базі рідного навчального закладу. Вражаючою була кількість делегатів з'їзду (220) та широта представництва вчених з інших союзних республік.

Професор В.М. Круцяк був членом редакційної ради провідного морфологічного журналу “Архив анатомии, гистологии и эмбриологии” (нині “Морфология”), редакційної колегії українського міжнародного журналу “Вісник морфології”. А у 1997 році завдяки його зусиллям у стінах рідної Буковинської медакадемії побачив світ “Буковинський медичний вісник”. Вже з перших номерів журнал завоював авторитет серед науковців і був визнаний як фаховий Вищою атестаційною комісією України.

Як досвідчений педагог В.М. Круцяк видав понад 10 навчальних посібників з різних розділів анатомії людини. Навчальні посібники з рентгенанатомії, функціональної анатомії органів дихальної та імунної систем, топографічної анатомії фасцій та фасціально-клітковинних просторів широко використовуються у навчальному процесі кафедр морфологічного профілю.

Професор В.М. Круцяк є автором 280 наукових праць, 4 монографій, 11 навчальних посібників, 22 авторських свідоцтв та патентів на виходи.

Йому присвоєно почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки України”, він – академік АН Вищої школи України, академік Академії оригінальних ідей, дійсний член Нью-Йоркської Академії наук. Володимир Миколайович нагороджений знаком “Відмінник охорони здоров'я”, лауреат обласної премії імені О. Поповича, а його портрет занесено до галереї фундаторів наукових шкіл університету.

Професор В.М. Круцяк був людиною надзвичайної доброти і безмежної любові до ближнього. Своєю щирістю і добром Володимир Миколайович обдаровував всіх – від студента до лікаря, від аспіранта до академіка, від декана до міністра, від прибиральниці до народного артиста... В його затишному робочому кабінеті завжди було людно, і кожний, хто поспілкувався з ним, одержував конкретну пораду, щиру допомогу і душевне тепло.

Володимир Миколайович віддавав усе – мудрість, досвід, знання, щирість серця і тепло душі, нічого не потребуючи взамін. “Злато невичерпної

душі” – так охрестив професора В.М. Круцяка один поет. До цього вже й додати нічого...

Володимир Миколайович любив їздити за кермом власного авто. Як автолюбитель, він кермував акуратно, уважно – як професійний водій. Любив природу, квіти, сад. Працював на дачній ділянці, вирощував разом з дружиною чудові троянди.

Планів і мрій у нього було ще дуже багато. Але раптово його не стало. Смерть прийшла знезапечно, вдома, у Чернівцях 9 червня 2000 р. Він пішов із життя в розквіті творчих сил, маючи багато задумів, які повинні продовжуватися його учнями і послідовниками.

Професор Володимир Миколайович Круцяк

увійшов до історії анатомії як один з талановитих морфологів України, що прожив надзвичайно активне наукове життя, залишивши в науці яскравий слід. У школі, а потім у медичному інституті, він постійно розвивав свої різнобічні здібності. Володимир Миколайович залишився в пам'яті людей, які його знали, не тільки як відмінник навчання, вірний товариш, талановитий музикант, але й як чудовий організатор.

Таким був Володимир Миколайович – професор, Вчитель і надзвичайно чуйна людина, таким він назавжди залишиться в серці і пам'яті всіх, хто його знав.

Список використаної літератури

1. Лютик М.Д. Кафедра анатомії людини Буковинського державного медичного університету: Історичний нарис. / М.Д. Лютик, В.П. Пішак, С.М. Луканьова. – Чернівці: Букрек, 2009. – 212 с.
2. Історія кафедри анатомії людини БДМА / Б.Г. Макар, М.М. Козуб, В.В. Кривецький [та ін.] // Клін. анатом. та оператив. хірург. – 2003. – Т. 2, № 4. – С. 72-75.
3. Перспективи та здобутки кафедри анатомії людини ім. М.Г. Туркевича Буковинського державного медичного університету / Б.Г. Макар, В.В. Кривецький // Клін. анатом. та оператив. хірург. – 2014. – Т. 13, № 1. – С. 105-110.

Надійшла 25.02.2016 р.